

Innledning

2020 – et spesielt år

2020 ble et uvanlig år for hele i verden. Covid-19-pandemien satte en stopper for fysiske møter mellom mennesker. Pandemien gjorde at også våre aktiviteter hvor mennesker skulle treffes måtte avlyses. Fysiske møtepunkter måtte erstattes med digitale tilbud til den samiske befolkningen. Nedstengningen som norske myndigheter vedtok i midten av mars kom brått på og det ble liten tid til å planlegge hvordan driften skulle omstilles. Når nedstengningen var et faktum, ble mye tid og ressurser brukt på å få ut informasjon om samiskspråklige tilbud, samt utarbeide andakter og gudstjenester i samarbeid med menigheter. De fleste av våre aktiviteter som innebærer fysiske møter ble påvirket. Noen av de tiltakene, som for eksempel samisk konfirmantleir og ungdomsleirer, var det ikke mulig å gjennomføre på alternative måter. De måtte derfor avlyses. Samisk kirkelivskonferanse ble gjennomført, men som en digital konferanse (webinar). Det positive med en digital konferanse er at man år ut til ansatte og andre som kanskje ellers ikke hadde deltatt.

Råd og utvalg

Formelt valg av Samisk kirkeråd

Samisk kirkelig valg møte ble avholdt i juni 2019. Der ble medlemmene til Samisk kirkeråd nominert, og skulle etter planen velges formelt av Kirkemøtet 2020 i april. På grunn av pandemien ble Kirkemøtet utsatt til oktober 2020. Det var derfor ekstra gledelig når Kirkemøtet i oktober 2020 formelt valgte Sara Ellen Anne Eira til leder for Samisk kirkeråd for to år. John Harald Skum (Nord-Hålogaland), Margareth Ranberg (Sør-Hålogaland), Oddvin Bientie (Nidaros) og May Bente Jønsson (andre bdr) ble valgt som medlemmer av Samisk kirkeråd. Sametinget utnevnte Elin Sabbasen som medlem. Bispemøtets medlem Olav Øygard fortsatte som medlem av Samisk kirkeråd inntil videre.

Samisk ungdomsutvalg

Samisk ungdomsutvalg (SUNG) ble opprettet av Samisk kirkeråd i 2017, som en oppfølging av Strategiplan for samisk kirkeliv. Kirkemøtet 2020 behandlet [KM 09/20 Regler for ungdomsdemokrati](#). I saken ble reglene for SUNG også fastsatt.

SUNG består av inntil 7 medlemmer; en fra Nord-Hålogaland, en fra Sør-Hålogaland, en fra Nidaros, en fra Oslo bispedømme og en oppnevnt av Sametinget. I tillegg kan SKR oppnevne to utjevningsmandater for å bidra til balanse i kjønn, alder og evt språktilhørighet. Medlemmer i SUNG i 2020 er leder Kristoffer Strand (utnevnt av SKR), nestleder Anna Jønsson (Nidaros), Rebekka Utsi (Nord-Hålogaland), Are Markku Tjihkkom (Sør-Hålogaland), Maren Tangen (Oslo) og Ida Cassandra Renander (Sametinget).

SUNG har avholdt fire møter i 2020. Det første møtet, tidlig i mars var fysisk, øvrige har vært på nett. Flesteparten av de planlagte aktivitetene har utgått på grunn av koronasituasjonen. En representant reiste til Ungdommens kirkemøte (UKM) 2020, som lot seg gjennomføre. To av representantene i SUNG er også valgt til å sitte i komiteen som arbeider med Samiske kirkedager.

SUNG har et årlig samarbeidsmøte med DnKU (tidligere UFUNG) om saker til Ungdommens kirkemøte, for å sikre både at samisk innhold ivaretas helt fra starten av i saksbehandlingen.

Samisk representasjon i bispedømmene

Det velges en fast samisk representant til henholdsvis Nidaros, Sør-Hålogaland og Nord-Hålogaland bispedømmeråd. Disse blir også medlemmer av Kirkemøtet. Sammen med lederen av Samisk kirkeråd utgjør disse fire faste samiske medlemmer av Kirkemøtet. I oktober 2020 ble den samiske representanten i Sør-Hålogaland bispedømmeråd, Kurt Solstrøm valgt inn i Kirkerådet av Kirkemøtet. Kirkerådet leder arbeidet mellom Kirkemøtene.

Aktiviteter og måloppnåelse

Samisk språk og kultur i kirke og gudstjenesteliv

- A Samiske språk og kultur brukes og er synlig i gudstjenester i hele landet, på en måte som er tilpasset lokalt samisk kirkeliv, med en flerspråklig tilnærming.
- B Menigheter i samiske områder har ansatte som er samiskspråklige, eller har formell samiskspråklig kompetanse i form av kurs, opplæring eller utdanning i samisk språk.
- C Alle som ønsker det kan etterspørre samiskspråklig betjening i sin hjemmemenighet, uansett hvor i landet de bor. Betjeningen organiseres ut fra hvilke samiskspråklige ressurspersoner som er tilgjengelig til enhver tid.
- D Sørsamisk, lulesamisk og nordsamisk er i bruk på Den norske kirkes nettsider og i sosiale medier.
- E Samiske språk er synlig og i bruk ved Den norske kirkes konferanser, møter og i publikasjoner.
- F Det er utviklet og produsert ressursmaterieell på de tre samiske språkene, som er tilgjengelig for menighetene.
- G Samiske barn og unge har trosopplæring på samisk i flere menigheter i samiske områder. I øvrige menigheter er samisk materiell fra ressursbanken, som osko.no, i bruk i trosopplæringa.
- H Flere menigheter og bispedømmer har opprettet utvalg for samisk kirkeliv.
- I Samiske kirkedager er en sentral samiskkirkelig arena på tvers av landegrensene.
- J Den samiske nasjonaldagen feires i alle domkirker 6.februar. Menighetene markerer samenes nasjonaldag

Bibeloversettelse

I 2020 fortsatte Bibelselskapene i Norge og Sverige samarbeid med oversettelse av lulesamisk og sørsamisk Bibel. Bibelselskapene oversetter nå tekster i det gamle testamentet til lulesamisk. Lulesamisk nytestamente ble gitt ut i 2003. I 2019 ble Åarjelsaemien piijpeleteksth utgitt. Det er en tekstbok som inneholder alle tekstrekkene for Den norske kirke og Svenska kyrkan. Bibelselskapene fortsetter nå arbeidet med å oversette de resterende tekstene i Det nye testamentet til sørsamisk. I 2020 inngikk Bibelselskapet i Norge et samarbeid med KABB – kristent arbeid blant blinde om å lese inn hele Biibbal 2019 som lydbok.

Bibelselskapene i Norge, Sverige og Finland har samarbeidet om oversettelsen i mange år. Fra og med Kirkerådet bidrar med midler til oversettelsesarbeidet. I tillegg fikk Bibelselskapene i 2020 også prosjektmidler fra Sametinget, fra Nordland fylkeskommune, samt ulike Bibeloversetterfond.

I 2019 ble nordsamisk Biibbal 2019 gitt ut med et opplag på 3000 stk. I 2020 måtte Bibelselskapet og Verbum starte arbeidet med utgivelse av nytt opplag på 1650 stk, som er svært gledelig.

Feiring av Samenes nasjonaldag

Kirkemøtet har vedtatt at Den norske kirkes menigheter skal delta i feiringen av Samenes nasjonaldag. Samisk kirkeråd veileder menigheter om hva de kan gjøre og hvor de kan finne mer informasjon. I 2020 ble det laget en liten kartlegging over kirkelige feiringer. Oversikten viste at det til sammen var 49 ulike gudstjenester hvor Samenes nasjonaldag ble feiret eller

markert i 7 bispedømmer. Det var flest gudstjenester i de tre nordligste bispedømmene, i tillegg var det 2 gudstjenester i Oslo, 2 gudstjenester i Borg og 1 i Stavanger. I Hamar bispedømme var det 6 gudstjenester. Menigheter som markerer nasjonaldagen, får en fin mulighet til å komme i kontakt med den samiske befolkningen. Det er verdifullt, spesielt i områder hvor den samiske befolkning ikke er så synlig.

Overgang til digitalt tilbud

På grunn av nedstengningen av samfunnet i mars måtte Samisk kirkeråd, som alle andre, avlyse mange fysiske aktiviteter og gå over til digitale tilbud. Rett etter nedstengningen ble arbeid med å få ut informasjon på nett prioritert. Det ble lagt ut informasjon om hvor man kunne finne andakter, gudstjenester, salmer, kristne bøker og lignende på de ulike samiske språkene. Dette ble lagt ut på kirken.no/samisk, samt www.facebook.com/samiskkirkeliv. I denne forbindelsen ble det også gjort et større arbeid med å rydde på nettsiden, både i innhold og struktur – et arbeid som har vært påbegynt for noen år siden. Det ble også laget en innholdsplan for sosiale medier.

Samisk kirkeråd bidro til at samisk språk ble synliggjort i modereringen av gudstjenester og andakter fra forskjellige deler av landet som ble sendt på den nasjonale Facebook-siden til Den norske kirke. Det har også vært jobbet med å få mer samisk språk og kultur i andre innlegg på Facebook og på Instagram.

Samisk kirkeråd fikk etter hvert til et samarbeid med menigheter og bispedømmer om samarbeid med å få laget eller oversatt andakter til samisk. Kautokeino menighet fikk raskt etablert et samarbeid med lokalradioen i Kautokeino og sendte faste samiskspråklige gudstjenester hver søndag. Det tilbudet gjorde at det var et fast nordsamiskspråklig gudstjenestetilbud under nedstengningen. Det var ikke mulig å få tilsvarende fast tilbud på de andre samiske språkene. Det ble laget noen andakter på sørsamisk. Det var ikke mulig å finne noen som kunne ville lage andakter på lulesamisk, men det ble publisert noe skriftlig materiale. Før jul samarbeidet Samisk kirkeråd med tre menigheter om utarbeidelse av julegudstjenester som ble lagt ut på Facebook på julaften.

Oversetting av liturgier

I starten av pandemien ble det rapportert om høy dødelighet i områder hvor pandemien spredte seg. For å kunne møte en liknende situasjon i Norge, vedtok Kirkerådet en forkortet gravferdsliturgi. Samisk kirkeråd fikk oversatt og godkjente oversettelsene til sørsamisk, lulesamisk og nordsamisk i begynnelsen av april 2020.

Sekretariatet har arbeidet med oversetting av ordning for hovedgudstjeneste, men arbeidet har tatt lengre tid enn det som var planlagt. En årsak er nedstengningen og nødvendigheten for å omprioritere arbeidsoppgaver. Når det gjelder oversetting til lulesamisk har det vært vanskelig å finne oversettere som ønsker eller har tid til å ta på seg oppdraget. Flere kirkelige organer og organisasjoner opplever at det er vanskelig å finne lulesamiske oversettere. Samisk kirkeråd har et godt samarbeid med både Sør-Hålogaland bispedømme og Bibelselskapet om denne utfordringen.

Felles rådsmøte mellom samiske råd i kirkene i nordiske land

Sekretariatene som jobber med samiske saker i Den norske kirke, Svenska kyrkan og Evangelisk-lutherska kyrkan i Finland holdt digitalt møte den 28. august 2020. Målet var å orientere hverandre om saker som berører felles arbeid. Saker denne gangen var oppdatering om arbeidet med Samiske kirkedager. Samiske kirkedager skal arrangeres i Anár/Enare i Finland, og det er Evangelisk-lutherska kyrkan i Finland som er hovedarrangør. Den norske kirke er medarrangør. Samisk kirkeråd bidrar med både økonomiske og menneskelige ressurser inn i planleggingsarbeidet og gjennomføringen. Samiske kirkedager er blitt utsatt til 5.-7. august 2022. En annen sak var arbeid med urfolkssaker i forbindelse med Kirkenes Verdensråds generalforsamling, herunder planlegging av samarbeid om innspill til saker som skal behandles på generalforsamlingen, og innspill til samisk liturgisk musikk på gudstjenester under generalforsamlingen. Kirkenes verdensråds generalforsamling er for øvrig vedtatt utsatt til 31. august-7. september 2022.

Vurdering av måloppnåelse

Pandemien satte en effektiv stopper for alle aktiviteter som innebærer samling av mennesker. Når alle gudstjenester ble avlyst, måtte Samisk kirkeråd prioritere å koordinere og utvikle samiskspråklig tilbud på nett. Det gjorde at målene om et samisk digitalt tilbud fikk mye oppmerksomhet. Samtidig ble andre arbeidsoppgaver forsinket.

Samisk kirkeliv er sårbart fordi det er få menigheter som bruker samisk språk mye. Når pandemien traff var det derfor få menigheter som kunne utarbeide samiskspråklige tilbud på nett. I samarbeid har greide man å få flere menigheter til å se på og bruke muligheten for digitale tilbud. Det er fremdeles mye som kan gjøres, men nedstegningen gjorde at arbeidet brått kom ganske langt. Selv om digitale gudstjenester aldri kan erstatte en fysisk gudstjeneste er det positivt at økningen av digitale tilbud gir flere samisktalende mulighet til å kunne høre samisk språk der de bor.

Økningen av menigheter som deltar i feiringen av Samenes nasjonaldagen er gledelig. Mange steder hvor man ellers ikke har samisk språk i gudstjenester, er denne dagen en fin mulighet til å være med å synliggjøre samisk språk og kultur. Feiringen av nasjonaldagen bidrar til å øke bruken og synligheten av samisk i kirker og gudstjenester.

Samisk språk og kultur i trosopplæringa

Mål:

- A Døpte mellom 0-18 år møter en kirke som tar vare på samiske barn og unges flerkulturelle tilknytning og deres flerspråklighet.
- B Det finnes materiell og ressurser på sør-, lule- og nordsamisk og norsk, som har et samisk innhold for bruk i trosopplæringa. Materiellet er tilgjengelig i ressursbanken.
- C Samiske konfirmanter har tilgang til et landsdekkende trosopplæringstilbud, der deres samiske språk og identitet styrkes.
- D Den norske kirke gir et tilbud til unge voksne samer som fremmer kristen tro, styrker samisk identitet og gir tilgang til kristne felles arena.
- E Samiske barn og unge i menigheter der det bor mange samer, har tilgang til trosopplæringsressurser på samisk, møter samisktalende ansatte og har tilbud om trosopplæring på samisk.
- F Menigheter der samer er i mindretall legger til rette for at samiske familier har et tilbud om trosopplæring som bygger på kunnskap om samisk kirkeliv og samiske kristne tradisjoner.

Trosopplæringsmateriell på samiske språk

Filmer på ressursbanken

I 2020 ble det publisert nytt materiell på ressursbanken til bruk sammen med barn og unge for å markere samenes nasjonaldag. Dette nye er enkle elementer som kan trekkes inn i ulike

aktiviteter som menighetene uansett har i ukene omkring 6. februar: Instruksjonsfilmer med bordverset "Gledens Herre" på nord-, sør- og lulesamisk, hvordan lage rundflette av farget garn, og lær en nordsamisk vuggeviser til babysang. Teologisk refleksjon knyttet til håndverket å flette, kan lastes ned. Sammen med bordverserfilmen ligger også oppskriftene på fiskesuppe og tynnbrød, som har vært tilgjengelig i flere år. Dokumentet med henvisninger til samiske salmer, og hvor man kan høre dem, er oppdatert.

Fullstendig oversikt over materiell til trosopplæring på samiske språk

I 2020 ble oversikten over trosopplæringsmateriell som er mulig å få tak i på de tre samiske språkene ferdigstilt. Den er lagt ut på kirken.no/samisk under Barn og unge. Det er et dokument for hvert språk. Denne oppdateres jevnlig.

Mu girkogirji - utgivelse av nordsamisk 4-årsbok og tilhørende arbeidsbok

Mange menigheter har som tradisjon å gi en kirkebok i gave til 4-, 5- eller 6-åringer. Den sørsamiske Mijjen gærhkoie-gærja ble gitt ut i 2015. IKO har hatt en nordsamisk versjon som ble gitt ut tidlig på 1980-tallet. I dag finnes ikke en liknende bok på lulesamisk. I februar 2020 lanserte IKO 4-årsboken *Mu girkogirji* på nordsamisk. Boken ble lansert i samarbeid med Samisk kirkeråd og Karasjok menighet. Menigheten hadde invitert 4- og 5-åringer til kirken for å motta boka. Det ble en fin markering, mange familier kom til gudstjenesten, og etter gudstjenesten ble det kirkekaffe. Det ble god mediedekning av boklanseringen i samiske medier. Mot slutten av 2020 utga også IKO *Mu girkogirji: Bargat ovttas*, en aktivitetsbok som hører til *Mu girkogirji*. Samisk kirkeråd har samarbeidet med IKO om utgivelsen, både med språklig bistand, og med økonomiske bidrag til utgivelsene.

Trosopplæring i hjemmet

Av ressurser til trosopplæring i hjemmet fikk samisk kirkeråd oversatt noe innhold som opprinnelig er laget på norsk til nordsamisk. Dette gjaldt hjemmeaktiviteter for barn i påske- og pinsetiden og ble lagt ut på kirken.no og på Facebook-siden *Gærhkoiejedele Nöörjesne - Girkoallin Norggas - Girkoiellem Vuonan* ([facebook.com/samiskkirkeliv](https://www.facebook.com/samiskkirkeliv)). Til jul ble et enkelt opplegg for juleandakt hjemme for store og små, og sendt til oversetting straks den var laget på norsk – den lulesamiske rakk ikke å bli ferdig i tide.

Veiledning av ansatte i menigheter

Et viktig arbeid er å bidra til at menighetsansatte har det de trenger av ressurser, informasjon og kunnskap for å kunne drive med samisk trosopplæring. I november 2020 ble det arrangert nettverkssamling for samisk trosopplæring på norsk – et nytt nettverk for medarbeidere som selv ikke behersker samisk språk.

Ettersom veldig mange menighetsansatte ikke bruker intranettet Kirkebakken, legger Samisk kirkeråd ut informasjon for dem på kirken.no/samisk, i tillegg til saker og ressurser for medlemmer/kirkeinteresserte. På www.facebook.com/samiskkirkeliv legges det enkelte lenker dit. Her informeres det blant annet om kurs som er relevant i samisk kirkeliv. I tillegg har samarbeider Samisk kirkeråd med de tre nordligste bispedømmerådene om å spre slik kursinformasjon.

En annen arena for veiledning av ansatte er Trosopplæringskonferansen, hvor en fra sekretariatet bidrar med seminar eller workshop om samisk trosopplæring. I 2020 ble det et digitalt seminar på 30 minutter med hjelp til å komme i gang med samisk trosopplæring (for samiske barn og unge), og/eller samisk i trosopplæringen (for alle barn og unge). Det ble henvist til forelesninger fra Samisk kirkelivswebinar 2020 (se Samisk kirkelivskonferanse 2020) og artikler om samisk kristendomsforståelse, samt samisk historie. Bøker og annet

materiell til utdeling og annen bruk i samisk trosopplæring ble vist fram. Det var dessuten instruksjon i uttale av de sør-, lule- og nordsamisk språk, og øving på den trinitariske velsignelsen på hvert av de tre språkene. Avslutningsvis ble det vist en kort pilegrimsvandring med inspirasjon fra Jord, sol, vind-vandringa i boka *Jordvenn: venn med hele skaperverket* (Eldbjørg Leinebø Ekre (red.)).

Nasjonal samisk konfirmantleir og ungdomsleir

Samisk kirkeråd har i flere år arrangert nasjonal samisk konfirmantleir for samiske konfirmanter. Tilbudet er et tillegg til den konfirmantundervisning som menighetene har, som bidrar til å sikre samiske konfirmanter et minimum av samisk trosopplæring.

I 2020 skulle konfirmantleir arrangeres i midten mars, og leiren ble avlyst dagen før gjennomføring på grunn av nedstengingen som følge av covid-pandemien. På grunn av de store omveltningene som nedstengningen førte med seg, var det ikke mulig for oss å planlegge alternative måter å gjennomføre leiren på i 2020.

Det ble planlagt arrangement av ungdomsleirer på forsommeren eller høsten 2020 som kunne være et alternativ for de konfirmantene som ikke fikk deltatt på konfirmantleir. Begge gangene måtte man innse at samling av ungdommer som kommer reisende fra flere områder ikke lot seg gjennomføre i 2020. Det ble derfor heller ikke gjennomført ungdomsleirer i 2020.

Vurdering av måloppnåelse

Det er god progresjon i arbeidet med samiske trosopplæringsressurser. I 2020 ble det både produsert egne ressuser av Samisk kirkeråd, og i samarbeid med IKO om utgivelsen av Mu girkogirji. Det er også behov for en 4-årsbok på lulesamisk. Også i arbeid med utvikling av trosopplæringsressuser er det vanskelig å finne lulesamiskspråklige ressurspersoner til å få oversatt eller laget en lulesamisk 4 årsbok.

Det merkes godt at verken konfirmantleir eller ungdomsleir ble arrangert i 2020. Mange av deltakerne på konfirmantleir kommer også på ungdomsleirene. Leirene er veldig viktig for samisk ungdom som får møte andre kristne samiske ungdommer. Ungdommer som deltar på våre leirer, får også ledertrening som gjør at de kan være unge ledere i sine hjemmemenigheter. Leirene er viktige både med tanke på rekruttering til kirkelig tjeneste og til Den norske kirkes demokrati. Det finnes ingen samisk kristen ungdomsorganisasjon eller en kristen ungdomsorganisasjon med en samisk avdeling/lokallag. Det er en del menigheter i samiske områder, ikke sender ungdommer til Ungdomstingene i bispedømmet sitt, eller til Ungdommens kirkemøte, som er viktige møteplasser for å rekruttere ungdommer til kirkedemokratiet. Denne situasjonen gjør at vårt leirarbeid er viktig, ikke bare for å skape møteplasser, men også med tanke på rekruttering. Her er det behov for fortsatt nært samarbeid med både menigheter i samiske områder og bispedømmene for å få til samisk ungdomsarbeid på en bedre måte.

Samisk diakoni

Mål

A Samer har tilbud om diakonale tjenester der samisk språk, kultur, identitet og tilhørighet blir ivaretatt som en sentral del av kirkens omsorgstjeneste.

B Samer i livets slutfase møter en kirke som ivaretar deres åndelige behov med respekt, kompetanse og tilrettelegging.

- C Samer med funksjonsnedsettelse opplever seg inkludert og deltar likeverdig i gudstjenesteliv, i trosopplæringa og i andre kirkelige sammenhenger.
- D Samiske barn og unge møter en diakonal tjeneste som har kompetanse på deres flerkulturelle tilknytning og flerspråkligheit.
- E Samer opplever en kirke som møter dem med respekt, raushet og likeverdighet uavhengig av kjønnsidentitet og legning.
- F Samisk teologi, verdensanskuelse og verdier er innarbeidet i Den norske kirkes arbeid med bærekraft og skaperverk, vern om skaperverket og kamp for rettferdighet.

Ressursheftet *Det har skjedd mitt barn*

I januar 2020 publiserte Kirkelig ressurscenter i samarbeid med Samisk kirkeråd ressursheftet *Det har skjedd mitt barn*. Målgruppen er kirkelige ansatte, friville og andre som møter nærstående. Målet med samarbeidsprosjektet var å gi oppmerksomhet til den vanskelige rollen det ofte er å være nærstående til utsatte for vold og/eller seksuelle overgrep. Også den nærstående blir rammet når det skjer vold og seksuelle overgrep, og de kan ha lignende opplevelse som den utsatte, når det kommer til konsekvenser av overgrepet; skam, ensomhet, ambivalens og frykt. Med nærstående menes å være personlig nær i en eller annen relasjon, med andre ord å stå nær eller være blant de nærmeste for den utsatte, med de forpliktelse, behov og utfordringer det gir.

De samiske samfunnene er små samfunn bundet sammen av felles tradisjoner og ulike familie- og slektsrelasjoner. I tette samfunn der «alle kjenner alle», er det ofte slik at når overgrep har skjedd, så kan en finne nærstående som både er nær utsatt og overgriper. Jo mindre et fellesskap og en sammenheng er, jo mer krevende kan det være å forholde seg til de konkrete hendelsene. Små og sårbare forhold kan være en av forklaringene på hvorfor seksuelle overgrep har blitt fortiet og holdt skjult i samiske sammenhenger. Åpenhet er en vesentlig forutsetning for å få hjelp, men det er viktig å forstå og respektere at åpenhet må være på den utsattes premisser, og at det derfor vil finnes ulike måter å uttrykke åpenhet på, og ulik grad av det. Det velges også ulike løsninger på den videre vei. Noen forblir en del av sitt samfunn og sin sosiale og kulturelle sammenheng, mens andre velger å holde avstand eller å forlate der en hører til. Uansett hva en velger får det konsekvenser som en må leve med. Skal man hjelpe utsatte og deres nærmeste er kultursensitivitet og respekt en forutsetning og til hjelp for å forstå og være til støtte, enten man selv kommer fra et samisk miljø eller fra en norsk kontekst.

Ressursmateriellet tar sikte på å løfte frem den nærstående sine erfaringer på en respektfull måte, og gi responser fra mennesker som kjenner de læstadianske og samiske miljøene på en eller annen måte. Målet er å bidra til kompetanse slik at kirkelige ansatte blir tryggere i sin rolle, og å kunne skape tillit basert på at en har en faktisk forståelse av hva den andre formidler. I heftet er flere av tekstene både på norsk, sørsamisk, lulesamisk og nordsamisk.

I oktober 2020 arrangerte Indre Finnmark prosti fagdager for sine ansatte med utgangspunkt i ressursheftet. Samisk kirkeråd, og Kirkelig ressurscenter mot vold og seksuelle overgrep deltok i planleggingen og arrangementen av dagen. SANKS deltok også på fagdagen med en foreleser.

Innspill til nasjonal handlingsplan mot vold i nære relasjoner

I samarbeid med biskopene i Nord-Hålogland, Sør-Hålogland og Nidaros bispedømme laget Samisk kirkeråd et innspill til arbeidsgruppa for Nasjonal handlingsplan mot vold i nære relasjoner. Der ble det løftet fram at kristen tro og tradisjon er viktig i samisk kultur. I en samisk kontekst er den åndelige dimensjonen vevd inn i ulike tradisjoner. Kirken,

tilhørigheten og fellesskapet er sentralt i livet - det er der tradisjoner opprettholdes og relasjoner utvikles. Når vold rammer er det innenfor rammen av troserfaringer og forpliktende fellesskap livsfortolkningene gjøres.

Det ble vektlagt at kirken de siste årene har arbeidet målbevisst sammen med samiske fagmiljøer for å støtte dem som bryter tausheten. Vi ønsker å være en kirke som snakker åpent om uretten, og som fremmer åpenhet, tilgivelse og forsoning. Det er fortsatt stort behov for mer kunnskap om vold i nære relasjoner i samiske samfunn. Dette gjelder både folk flest og alle som jobber med mennesker. Siden Den norske kirke er til stede i alle landets lokalsamfunn, kan kirken være en konstruktiv og god samarbeidspart. Særlig verdifullt kan dette være i små kommuner der fagmiljøene er små.

Aspekter ved samisk åndelighet som utfordrer

I mai 2020 kom det frem saker i media om mennesker som opplevde at de ble truet med å bli satt vondt på, eller opplevde at andre mennesker mente at de kunne sette vondt på andre (ganning). Dette er en måte å true, utestenge og mobbe andre mennesker. Dette aktualiserte temaet i nettverksmøte for samiske prester/teologer, et møte som tidligere har vært knyttet til arbeid med liturgier. Dette er også et tema som er beskrevet i Strategiplan for samisk kirkeliv. Samisk kirkeråds sekretariat ønsket at dette kan bli et møte hvor erfaringer og faglig kunnskap blir delt, og at det ut fra samtalen tegner seg mulige temaer å gå videre på – som fagseminar og videre faglig arbeid. Det var også viktig at møtet både var et rom for å lære, og et rom for å dele erfaringer. Videre lå det også i formålet med møtet å drøfte hvordan fenomenet har blitt beskrevet og håndtert tidligere, og løfte frem presters erfaringer med dette i sin arbeidshverdag. Formålet med dette arbeidet er å øke kunnskapen om fenomenet blant kirkelige ansatte, slik at de kan møte mennesker som opplever dette på en måte som trygger og styrker mennesker. Det er fortsatt behov for å arbeide videre med dette temaet.

Diakon- og språkmedarbeiderstilling i Hamarøy

Den såkalte Tysfjord-saken har hjulpet til med å avdekke mange overgrepssaker i Tysfjord. Saken er en stor utfordring for det lulesamiske samfunnet, og det har blitt jobbet mye med dette de siste årene. I forbindelse med regjeringens budsjett for 2020, fikk Den norske kirke ekstra midler til diakoni. Sør-Hålogaland bdr. og Hamarøy menighet tok opp behovet for en diakonimedarbeider med kompetanse i lulesamisk språk i Hamarøy for å kunne følge opp befolkningen i Tysfjord. Dessverre var det ikke mulig å få til en kommunal samfinansiering av diakonstillingen i Tysfjord. Samisk kirkeråds generalsekretær besluttet derfor som et ekstraordinært tiltak å bruke midler fra Samisk kirkeråds budsjett til å finansiere en diakonimedarbeider/språkmedarbeiderstilling i 2020 frem til man får på plass en kommunal finansiering.

Vindturbinindustri

Samisk kirkeråd fikk i mai 2020 et opprop fra 28 prester hvor det uttrykkes sterk bekymring for konsekvensene den intensive vindindustrien har for områder der samer bor, for menneskers liv, for naturen – for hele livet i områder der dette er berørt. I sin uttalelse uttaler Samisk kirkeråd at de støtter motstanden mot bygging av vindindustri i samiske områder. Kirkens diakonale oppgaver handler om å hjelpe til når det gjelder menneskers åndelige og materielle nød i menighetene. Samisk kirkeråd oppfordret menigheter i samiske områder til

å sette seg inn i hvordan naturinngrep påvirker deres menigheter, lokalsamfunn og enkeltindivider. Utbyggingene kommer ofte også i tillegg til andre inngrep. Dette gjør at konsekvensene for de lokale samiske næringsutøverne, og dermed for hele det samiske samfunnet, blir for omfattende. I disse sakene er kirken alt til å kjempe for menneskers verdighet og rettigheter, samt kjempe mot urettferdighet som Kristi etterfølgere.

Konsultasjonsrett

I 2020 sendte Kommunal- og moderniseringsdepartementet ut høring om endringer i Sameloven om konsultasjoner. Samisk kirkeråd/Kirkerådet sendte høringssvar med støtte til forslaget og pekte på at utviklingen er i tråd med sentrale lovverk og forpliktelser. Norge er pålagt gjennom internasjonale konvensjoner. Det ble vist til at forslaget vil styrke verdigheten for samer i møte med ulike forvaltningsorganer.

Førstehjelp ved sorg

Svenska kyrkan har laget et opplegg med tekst og animasjoner med råd om hvordan man kan være tilstede for mennesker som sørger. I 2020 ble oversettelsene fullført til både sørsamisk, lulesamisk og nordsamisk. Disse animasjonene med tilhørende tekster er publisert på kirken.no/samisk, og det henvises til alle de samiske språkene også fra kirken.no. I 2019 ble de første publisert på Facebook, og i 2020 ble det nye innholdet publisert og det første innholdet gjenpublisert.

Vurdering av måloppnåelse

I 2020 har Samisk kirkeråd har jobbet mye med ulike aktiviteter for å nå målene for Samisk diakoni i 2020. Spesielt er det jobbet mye med å få til ressurser og kompetanseheving blant kirkelige ansatte om vold og seksuelle overgrep i det samiske samfunnet. Det digitale materialet *Førstehjelp ved sorg* har satt fokus på det å sørge, og hvordan man kan hjelpe andre som er i sorg. Dette er viktig. Våre aktiviteter blir brukt av både menighetsmedlemmer og ansatte i samiske områder. Det er gledelig, og målet er at den samiske befolkningen møter en kirke hvor deres språk, kultur, identitet og tilhørighet blir ivaretatt som en sentral del av kirkens omsorgstjeneste.

Dialog og forsoning

Mål:

- A Den norske kirke er en aktør og deltar i forsoningsprosessen i Sápmi.
- B Dialog mellom Den norske kirke og andre kirker i samiske områder inkluderer tematisering av samer og deres rett til selvbestemmelse og medbestemmelse.
- C Den norske kirke legger vekt på internkirkelig dialog som bygger på forskningsbasert kunnskap om forsoningsprosessen av samer, kvener og norsk-finner i Norge.
- D Samiske kirkedager er en arena for faglig arbeid med samisk gudstjenesteliv på tvers av landegrensene.
- E Det er lagt til rette for samhandling og samarbeid med læstadianske forsamlinger.
- F Det er lagt til rette for tilgjengelig ressursmaterieell for samtaler om kristen tro og samisk spiritualitet.
- G Det er lagt til rette for tilgjengelig studie- og kursmaterieell om dialogteologi og religionsmøter som også inkluderer samisk kirkeliv

Oppfølging av Sannhets- og forsoningskommisjonens arbeid

Samisk kirkeråd har bidratt som en dialogpartner for både VID Tromsø og Nord-Hålogaland bispedømme om utvikling av prosjekter som spesielt fokuserer på kompetanseheving og forskning om fornorskningen og dens konsekvenser. I 2020 ble Tore Johnsen tilsatt som prosjektleder. Prosjektet vil tilby et videreutdanningstilbud til prester om fornorskning og forsoning som vil starte ved VID Tromsø høsten 2021. Samisk kirkeråd deltar i prosjektets referansegruppe. Bispemøtet har vedtatt at dette studiet skal være en del av deres etter- og videreutdanningstilbud i 2021. Det innebærer at prester vil kunne få dekket utgifter til studiet. Det er et viktig tiltak for å få flere prester til å ta dette studiet.

Samiske kirkedager i Anár

Samiske kirkedager er et fellessamisk kirkelig arrangement som arrangeres i Sápmi. Dagene arrangeres hvert fjerde år, og går på omgang mellom Den norske kirke, Svenska kyrkan og Evangelisk-lutherske kirken i Finland. Til samiske kirkedager inviteres også samer fra Russland til å delta, dette gjøres i samarbeid med Kristne kirker i Barentsområdet.

De neste Samiske kirkedager skal arrangeres i Anár/Enare i Finland. Opprinnelig dato var juni 2021. På grunn av covid-19 pandemien besluttet programkomiteen at dagene flyttes til august 2022. Samisk kirkeråd har oppnevnt personer som skal bidra i programutvikling og planlegging av Samiske kirkedager.

Hefte om forsoningsarbeid i menigheten

Gjennom møte med biskopene i de tre nordligste bispedømmene kom det et ønske fra biskopene om et informasjonshefte om forsoningsarbeidet. Samisk kirkeråd produserte dette og sendte ut dette som et ressurshefte om forsoningsarbeid. Dette ble sendt til alle bispedømmekontor 31. januar 2020, [og er også lagt ut digitalt](#).

Vurdering av måloppnåelse

For at kirken på en god måte skal kunne delta i forsoningsprosesser i Sápmi, trengs **det** ansatte som har kompetanse om fornorskningshistorien og dens følger for både den samiske og norske befolkningen. For å få flere til å lære med om dette, er det viktig at Bispemøtet har prioritert å sette dette studiet inn på deres liste over prioriterte etter- og videreutdanningstilbud. Det vil bidra til at flere ansatte i Den norske kirke får økt sin kompetanse om samisk kirkeliv.

Rekruttering, kompetanse og fagutvikling

Mål:

- A Samisk kirkeliv og samiske kristne tradisjoner har en plass som fagområde i alle kirkelige grunnutdanninger.
- B Økt kompetanse i samisk språk, samisk kirkeliv og samiske kristne tradisjoner blant ansatte i Den norske kirke.
- C Ansatte i Den norske kirke har kompetanse i kulturelt mangfold.
- D Det er god rekruttering av samiskspråklige medarbeidere til alle nivåer i Den norske kirke.
- E Den norske kirke tilbyr samisk språkopplæring til kirkelige ansatte.
- F Den norske kirke er en relevant og aktuell arbeidsplass for samer.
- G En samisk tolkeutdanning inkluderer utdanning for kirketolker
- H Den norske kirke bidrar til at urfolkens plass og historie i kirkens misjonsfaglige arbeid gis rom og verdi.

Kommentert [SP1]: @Vidar, var det ikke i fjor vi fikk sendt ut heftene om forsoningsarbeid i menighetene? Var de også trykket i 2020?

Kommentert [VA2R1]: Ja, riktig, det var helt på starten av året, takk

Kommentert [RA3R1]: @vidar - kegger du inn link til heftet her?

Samarbeid om rekruttering

Samisk kirkeråd har sammen med Nord-Hålogaland bispedømmeråd, VID Tromsø deltatt i et rekrutteringsprosjekt i regi av Universitetet i Tromsø. Målet har vært å få flere studenter til teologistudiet. I desember 2019 foreslo Institutt for arkeologi, historie, religionsvitenskap og teologi (AHR) for Universitetsstyret at opptaket til Bachelor i teologi skulle fryses i studieåret 2020-2021. De andre samarbeidspartene ba da om at instituttledelsen måtte evaluere rekrutteringsarbeidet de siste årene. I forbindelse med evalueringen, sendte Samisk kirkeråd innspill hvor det ble pekt på at samisk og urfolksteologi sammen med filosofi kan bidra til betraktninger som er viktige i diskusjoner som det samiske, nordnorske, norske ja kanskje til og med hele verdenssamfunnet står i. Kampen mot klimaendringer, tap av natur, behovet for utbygginger for å løse energiutfordringene i verden og behovet for verdiskaping er overskrifter på viktige debatter som foregår over hele verden nå. Det ble vist til at i noen av disse debattene (spesielt i arbeidet mot klimaendringer) har politiske ledere tatt til orde for å øke rollen til religion og religiøse ledere. Dersom fremtidige prester skal være godt rustet til å delta i samtaler om utfordrende spørsmål, kan kunnskap om urfolks og samisk teologi være gode verktøy. I etterkant av evalueringen, foreslo instituttledelsen at man skulle videreføre studiet. Det er svært gledelig, fordi bevaringen av teologistudiet i Tromsø er viktig for rekrutteringen av prester i nord.

Samisk kirkeråd har jevnlig møter med staben i VID Tromsø for gjensidig informasjon om aktuelle saker. En av Samisk kirkeraðs ansatte sitter i VID Tromsøs Råd for samarbeid med arbeidslivet.

Samisk kirkeråd ser det som en viktig oppgave å samarbeide med utdanningsinstitusjoner som ønsker å tilby videreutdanningskurs om samisk kirkeliv til kirkelige ansatte. Derfor har Samisk kirkeråd også i 2020 inngått et samarbeid med Sámi allaskuvla om tilrettelegging av studiet Tro og livssyn i Sápmi slik at norsktalende studenter kan ta studiet. Også dette studiet er kommet med i Bispemøtets liste over etter- og videreutdaningskurs høsten 2021-våren 2022. Dette er viktig for å stimulere flere prester til å lære seg mer om samisk kirkeliv, historie og samfunnsliv.

Nettverksbygging for ansatte som arbeider med samisk kirkeliv

Det er ikke veldig mange ansatte i Den norske kirke som har samisk språk- og/eller kulturkompetanse. Samisk kirkeråd arrangerer møter mellom ansatte som arbeider med samisk kirkeliv, som kan samisk språk eller kjenner til samisk kultur, slik at de kan møtes for å utveksle erfaringer. Samisk kirkelivskonferanse er en slik arena. Samisk kirkeråd har i mange år arrangert Nettverkssamling for trosopplæringsmedarbeidere og -frivillige. Siden 2019 har det også blitt arrangert lignende møteplass for prester og teologer som arbeider i samiske menigheter eller som kjenner godt til samisk kirkeliv. I 2020 var tema kirkens møte med åndelige praksiser i samiske områder.

Vurdering av måloppnåelse

Rekruttering er en av de største utfordringene for Den norske kirke generelt, og for samisk kirkeliv spesielt. Samisk kirkeråd har deltatt i ulike typer samarbeid med formål om å øke rekrutteringen av kirkelige ansatte som har kompetanse i samisk språk og kultur. Samisk kirkeråd har også arbeidet med utdanningsinstitusjoner for å få til samiskrelaterte

videreutdanningstilbud til prester. Det er i 2020 satt i gang gode prosesser forhåpentligvis vil bedre situasjonen, men det er fortsatt et stort arbeid med å rekruttere flere ansatte med kompetanse i samisk språk og kultur, og å øke kompetansen om samisk språk og kultur blant de ansatte i Den norske kirke.

Samiske kunst og kulturuttrykk er en del av kirkens liv

Mål:

- A Samisk tonespråk brukes i flere menigheter over hele landet.
- B Samisk salmesang er styrket og er under utvikling, og kompetanse på feltet bevart og utviklet.
- C Samisk kirkekunst er synlig i kirkerom og menighetsrom.
- D Liturgisk utstyr og liturgiske klær med samisk utsmykning er tilgjengelige i de tre nordligste bispedømmer.
- E Samiske kirkelige kulturarenaer i Den norske kirke er styrket.

Samisk kirkelivskonferanse 2020

Tema for konferansen var «Samiske kunst- og kulturuttrykk – del av kirkas liv», men innholdet ble kortet ned siden det ble gjennomført som webinar i stedet for konferanse. Siden dette ble sendt på nett, ble innholdet vinklet for å kunne nå flere enn de som vanligvis kommer på konferansen. En følge av det ble at innholdet ble mindre relevant for de som har mye erfaring med samisk kirkeliv. Det er viktig å unngå slike skjevheter slik at konferansen er et faglig relevant møtested for alle.

Foredrag på norsk, og de samme foredragene med dubbing på henholdsvis nord-, lule- og sørsamisk, samt et par salmeinnspillinger, ble lagt ut på YouTube på kanalen til Den norske kirke, Kirkerådet. Det var en nordsamisk salme (Gal nuortan okt' bohtet ja oarjin vel maid) og en sørsamisk salme (Biejjiem j̄ih askem). Bilder av Saemien Åålmege's nattverdsutstyr, laget av Arne Nerås Joma, samt kunst av Hans Ragnar Mathisen/Elle-Hånsa/Keviselie ble også lagt ut på kirken.no/samisk.

Tore Johnsen (PhD-kandidat på Universitetet i Edinburgh og prosjektmedarbeider på KUN (VID)) innledet med foredraget: "Bruk av samiske kulturuttrykk i kirken: står noe på spill?". Det var en samtale om bruk av samiske kunst- og kulturuttrykk i kirka mellom Ragnhild Strauman (kulturrådgiver i Sør-Hålogaland bispedømme), Line Skum (universitetslektor, KUN (VID)) og Mikkel Eskil Mikkelsen (sametingsråd for NSR og utdannet kantor). Karl Yngve Bergkåsa (stiftskapellan for nordsamer og rådgiver for samisk kirkeliv i Nord-Hålogaland bispedømme) snakket om "Samisk i gudstjenesten: Hva gjør man, hvordan tenker man?" Trosopplærer i Saemien Åålmege (samisk menighet i sørsamisk språkområde) Meerke Krihke Leine Bientie fortalte om hvordan man kan bruke duedtie (duodji) på en måte som gir mening i sammenheng med hva kirka står for: "Duedtie i kirkelig sammenheng".

De fire foredragene hadde pr. august 2020 blitt sett mellom 100 og 200 ganger hver, og er mulig å se/høre fram til juni 2021.

Spillebok for Sálbmagirji og Sálbmagirji II

Spillebokprosjektet var inne i sitt tredje år. Arbeidet med kartlegging av eksisterende og behovet for spillesatser ble ferdigstilt. Det ble inngått avtaler om skrijving av nye spillesatser. Høsten 2020 kom det inn en midlertidig prosjektmedarbeider som startet arbeidet med å sette alle hele manuset, herunder notesetting. Manuset legges opp slik at det er mulig å bruke materialet som lages i dette prosjektet i forbindelse med nytgivelse av Sálbmagirji/Sálbmagirji II.

Kommentert [RA4]: [@Johan Mahtte Skum](#) gillet go dárrkkistit dán teavstta. Leago mihkkege maid lean vajálduhtten namuhit?

Det ble i 2019 klart at arbeidet ville ta lengre tid enn planlagt. Revidert prosjektplan ble utarbeidet, med en ny ferdigstillingsdato i juni 2021. På grunn av nedstengningen ble arbeidet ytterligere forsinket. Ny dato for ferdigstilling av manuset er oktober 2021.

Sørsamisk salmebok

Svenska kyrkan leder arbeidet med produksjon av en sørsamisk salmebok. Samisk kirkeråd har oppnevnt to personer til en referansegruppe som skal følge arbeidet. Det er Einar Bondevik (prest, Saemien åålmege) og Jovna Zakarias Dunfjell (kantor med sørsamisk bakgrunn). Arbeidet har blitt forsinket i flere omganger. Manusset skulle ferdigstilles i 2020, men covid-19 pandemien gjorde at arbeidet ble forsinket igjen. Det er foreløpig ikke kjent når den sørsamiske salmeboka skal ferdigstilles.

Koordinering av arbeid med kunst og kultur

Samisk kirkeråd fikk i KM 11/18 ansvar for koordinering av samisk kunst- og kulturarbeid i Den norske kirke. Det er dannet en arbeidsgruppe bestående av 1 ansatt i Kirkerådet, 1 ansatt i Samisk kirkeråd og 1 ansatt i Oslo bispedømme. Gruppen har som oppgave å koordinere arbeid med samisk kunst- og kultur i bispedømmene, og oppfølging av KM 11/18. Denne gruppen har vært viktig for å få en god informasjonsflyt mellom Samisk kirkeråd og bispedømmenes kulturrådgivere.

Samisk kirkelivskonferanse ble arrangert som et webinar på grunn coronapandemien. Likevel var det mange som så på filmene som ble laget i forbindelse med webinaret. Det bidrar til økt kompetanse blant de ansatte.

Samisk kirkeråd har gjort vedtak om at det skal utarbeides en veileder om bruk av samiske kirketekstiler. Arbeidet har dessverre blitt forsinket, og har ikke kommet i gang i 2020.

Vurdering av måloppnåelse

Med Samisk kirkelivskonferanse 2020 ble det satt fokus på viktigheten av å arbeide med synliggjøring av samisk kultur i kirken. Dessverre har covid-19 pandemien ført til at mange av våre tiltak er blitt forsinket. Det er satt inn ekstra ressurser for å kunne ta inn arbeidet for å unngå ytterligere forsinkelser.

Demokrati og likeverd

Mål:

- A Strukturene i Den norske kirke bidrar til å ivareta og fremme et livskraftig og likeverdig samisk kirkeliv.
- B Saemien Åålmege er en samisk katekoralmenighet som skal styrke og utvikle sørsamisk kirkeliv, kirkelig fellesskap, sørsamisk språk og identitet.
- C Den norske kirkes demokratiske organer rommer samisk selv- og medbestemmelse

Arbeid med lulesamisk kirkeliv

Hamarøy menighet sendte i 2020 en søknad om utarbeidelse av plan for lulesamisk kirkeliv til Samisk kirkeråd. Samisk kirkeråd behandlet saken og uttalte at det faglige arbeidet og fagutviklingen som prosjektet legger opp til vil være verdifullt for samisk kirkeliv og hele Den norske kirke. Det er i dag svært få om noen menigheter som aktivt arbeider med teologisk

fagutvikling i samisk kontekst. Ved å gjøre et slikt faglig arbeid, kan perspektiver fra dette bidra til å komplettere og utdype kunnskapen som allerede finnes. Et faglig arbeid vil også dokumentere kunnskapen som dermed blir lettere tilgjengelig for kirkelige medarbeidere.

Økumenisk urfolkssamarbeid

Samisk kirkeråd deltar i Den norske kirkes arbeid med økumenisk urfolkssamarbeid. En viktig ressurs i dette arbeidet er Kirkenes verdensråds globale økumeniske urfolksnettverk som ble opprettet i 2013. Nettverket arrangerer årlig møter og konferansen for medlemskirkenes urfolkrepresentanter, og arbeider også med ungdomsledertrening for urfolksungdom i medlemskirkene. På grunn av covid-19 pandemien har Kirkenes verdensråd måtte avlyse planlagte møter og konferanser som skulle finne sted i 2020. Samisk kirkeråds sekretariat har jevnlig kontakt med rådgiver for urfolksspørsmål i Kirkenes verdensråd. Det har vært et digitalt møte med rådgiver i Kirkenes verdensråd som omhandlet organisering av det økumeniske ungdomsarbeidet. Disse møtene er viktige for å bygge og opprettholde kontakt med urfolkrepresentanter i andre kirker.

Vurdering av måloppnåelse

Det er gledelig at det er samiske menigheter som ønsker å arbeide med fagutvikling innen samisk kirkeliv. Ved å gjøre et slikt faglig arbeid, kan perspektiver fra dette bidra til å komplettere og utdype kunnskapen som allerede finnes. Et faglig arbeid vil også dokumentere kunnskapen som dermed blir lettere tilgjengelig for kirkelige medarbeidere.